

26.9.05 א.א.שור פני כ.פ.ל

מחוז צפון

מרחב תכנון מקומי: גולן

תחום שיפוט מוניציפאלי: מועצה אזורית גולן

תוכנית מתאר מקומית מספר ג/ 13608

שמורת טבע - אירוס ביצות נוב

הוראות התוכנית (תקנון)

משרד הפנים מחוז הצפון
חוק התכנון והבניה תשכ"ה 1965
אישור תכנית מס' 13608/ג
הועדה המחוזית לתכנון ובניה החליטה
ביום 19.7.05 לאשר את התכנית
התצלום
יו"ר הועדה המחוזית
סמנכ"ל לתכנון

הודעה על אישור תכנית מס' 13608/ג
פורסמה בילקוט הפרסומים מס' 5461
25.11.05
מיום

מחוז הצפון

מרחב תכנון מקומי : גולן.

תחום שיפוט מוניציפלי : מועצה אזורית גולן.

פרק 1 - זיהוי וסיווג התוכנית

- 1.1 שם התוכנית:**
תוכנית מתאר מקומית מספר ג/ 13608 שמורת טבע **אירוס ביצות נוב** בהתאם לתמ"א 31 ולתמ"מ 3/2.
- 1.2 מקום התוכנית:**
מצפון מזרח למושב נוב.
גוש 200000 חלקי חלקות 13,16
- 1.3 שטח התוכנית:**
כ- 752 דונם מדידה גרפית.
- 1.4 בעלי עניין:**
בעל הקרקע: מינהל מקרקעי ישראל, מחוז צפון, קריית הממשלה, ת.ד. 580 נצרת עלית
טל': 04-6558211, **פקס:** 04-6560521.
- יזם עורך ומגיש התוכנית:** הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים (להלן: "רשות הטבע והגנים"), רח' עם ועולמו 3, ירושלים, **טל':** 02-5005444 / **פקס':** 02-6529232.
מחוז צפון, עתיקות מגידו, ד.ג. חבל מגידו, 19230.
טל': 04-6522167 **פקס':** 04-6420312
- 1.5 יחס לתכניות אחרות:**
בהתאם לתמ"א 31: התכנית תואמת לתמ"א 31.
יעוד לפי תשריט יעודי קרקע: שמורת טבע.
בהתאם לתמ"מ 3/2: התוכנית תואמת לתמ"מ 3/2.
יעוד לפי תשריט יעודי שטח: שמורת טבע.
התוכנית גובלת בתוכנית מס': ג/במ/52. ג/ 12430 - נוב.
ג/במ/49, ג/ 5026 - חיספין.
- 1.6 מסמכי התוכנית:**
א. תקנון בן 6 עמודים - מסמך מחייב.
ב. תשריט בקנ"מ 1: 5,000 - מסמך מחייב.
ג. דף הסבר - מסמך מנחה.

1.7 תאריך הכנת התוכנית:

תאריך	
8.10.2002	הכנת התוכנית
24.10.2002	עדכון 1
16.2.2003	עדכון 2
20.3.2003	עדכון 3
4.12.2003	עדכון 4
11/12/2003	עדכון 5
10/1/2005	עדכון 6
2/3/2005	עדכון 7
8/8/2005	עדכון 8

1.8 הגדרות ומונחים: משמעותם של המונחים בתוכנית זו יהיה כמשמעותם בחוק התכנון והבניה.

1.9 באור סימני התשריט:

גבול תוכנית - מסומן בקו כחול.

שטח תכנית גובלת - מסומן בקו כחול מקווקו.

שטח לשמורת טבע - צבוע ירוק בהיר, מותחם בקו ירוק ומשובץ בקווים אלכסוניים ירוקים.

שטח חקלאי - קווים אלכסוניים עבים בצבע ירוק בהיר.

גבול שמורה עפ"י תמ"א 31 - קו נקודה בצבע אדום.

גבול שמורה עפ"י תמ"מ 3/2 - קו מקווקו בצבע סגול.

שטח עתיקות - מסומן בקו שחור מרוסק.

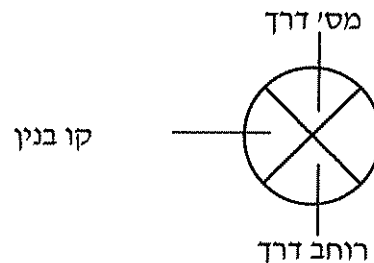
גבול גוש ומספרו - מסומן בקו שחור עם משולשים שחורים משני צידיו לאורכו.

גבול חלקה רשומה ומספרה - מסומן בקו ירוק בהיר דק ועיגול ירוק בהיר סביב מספר

החלקה.

דרך קיימת - צבוע בצבע חום בהיר.

רוזטה:

1.10 טבלת שטחים:

מצב מוצע			מצב קיים		
אחוזים %	שטח (דונם)	ייעוד	אחוזים %	שטח (דונם)	ייעוד קרקע
100	752	שטח שמורת טבע	13	98	שטח חקלאי
			87	654	שמורת טבע
100	752	סה"כ	100	752	סה"כ

פרק 2 - מטרות התוכנית ועיקרי הוראות התוכנית

2.1 מטרות התוכנית:

- 2.1.1 ליעד את השטח לשמורת טבע על פי "חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה התשנ"ח 1998", ולפי "חוק התכנון והבניה התשכ"ה 1965".
- 2.1.2 לקבוע את גבולותיה המדויקים של שמורת הטבע בתוכנית מפורטת.
- 2.1.3 לשנות את ייעוד השטח מייעוד קרקע חקלאית לייעוד שטח לשמורת טבע.
- 2.1.4 לשמור על החי, הצומח והדומם במצבם הטבעי.
- 2.1.5 לקבוע את התכליות והשימושים המותרים בשמורה.

פרק 3 - הוראות התוכנית

3.1 רשימת תכליות ושימושים:

3.1.1 שמורת טבע

על השטח המיועד לשמורת טבע יחולו לפי העניין הוראות "חוק גנים לאומיים, שמורות טבע אתרים לאומיים ואתרי הנצחה תשנ"ח 1998". השטח מיועד לשימור במצבו הטבעי, תוך פיתוח אקסטנסיבי מינימלי המתיר שבילי הליכה, נקודות תצפית לאורך המסלול, הצבת שילוט, גידור, ריהוט גנני, הצבת מתקני אשפה והדגשת כניסה ע"י בניית קיר מאבן מקומית שגובהו לא יעלה על 1.5 מטר.

3.1.2 רעייה:

- 3.1.2.1 תותר רעייה ממאי עד נובמבר כאשר כושר הנשיאה לתקופה זו הוא 10 דונם לראש פרה.
- 3.1.2.2 יותר לגדר ולתחזק את השטח בגדר היקפית.
- 3.1.2.3 זכות הראשונים לרעייה בשמורה תינתן למשקים הרועים בשטח ביום הכרזת השמורה, ויחתם הסכם רעייה בין רשות הטבע והגנים לבין המשק בהסכמת מנהל מקרקעי ישראל – כמקובל בשמורות טבע.
- 3.1.2.4 טיפול בנזקי טריפה: נזקי טריפה לעדרים יוטפלו בדרך המקובלת בשטחים פתוחים. במקרה של נזקי טריפה של 20% מהוולדות יבוצע ויסות גודל אוכלוסיית הטורפים ע"י דילול ע"י רשות הטבע והגנים או ע"י הרועים, בהיתר מיוחד, לאחר שננקטו אמצעי הגנה כמקובל על הבוקרים באזורים שמוחזק לשמורה. במידה וישנה אפשרות לכך תהיינה חלקות ההמלטה מחוץ לשמורה.

- 3.1.2.5 **פסי אש**: פריצה וריסוס דרכים כפסי אש וצפיפותם יבוצעו לפי הצורך ע"י הרועה בהתאם להנחיות נציג רשות המרעה ונציג רט"ג.
- 3.1.2.6 תותר הכנסה של כלים ואמצעים אחרים, כולל כלבים, לצורך טיפול בעדר, בתיאום ובהסכמת רשות הטבע והגנים.
- 3.1.2.7 מין בעל החיים: יוגדר מין בעל החיים שירעה בשמורה. ניתן יהיה לשינוי בתיאום עם רט"ג כאשר מפתח לחץ הרעיה יהיה 5 יח' צאן לכל יום רעיית בקר.
- 3.1.2.8 שינויים בתקנון זה יהיו מסוכמים על הצדדים, בהיתר מיוחד של רט"ג ובהסכמת ממ"י.

הוראות כלליות:

3.2

- 3.2.1 **קביעת גבולות התכנית**: תכנית זו מפרטת ומציגה את גבולותיה המדויקים של שמורת הטבע. **ביום אישור תכנית זו, גבול השמורה הקובע לכל עניין ועניין הינו הגבול המוצג בתשריט תכנית זו.**
- 3.2.1 **הכרזת שמורת טבע**: תכנית זו תהווה בסיס להכרזת השטח המסומן בתשריט שמורת טבע על-פי חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה התשנ"ח 1998.
- 3.2.2 **עתיקות**: כל פיתוח באזור עתיקות יעשה בתאום עם רשות העתיקות ועפ"י חוק העתיקות. כל העבודות בשטח העתיקות כפופות לסעיף 29 א' לחוק העתיקות תשל"ח, ובהתאם לאמנה שנחתמה בין רשות הטבע והגנים לבין רשות העתיקות.
- 3.2.3 **חשמל**: לא ינתן היתר בנייה למבנה או חלק ממנו מתחת לקווי חשמל עיליים. בקרבת קווי חשמל עיליים יינתן היתר בנייה רק במרחקים המפורטים מטה מקו אנכי משוך אל הקרקע בין התיל הקיצוני והקרוב ביותר של קווי החשמל לבין החלק הבולט ו/או הקרוב ביותר של המבנה.
- ברשת מתח נמוך עם תילים חשופים 2.0 מטר.
  - ברשת מתח נמוך עם תילים מבודדים וכבלים אוויריים 1.5 מטר.
  - ברשת מתח גבוה עד 33 ק"ו 5 מטר.
  - בקו מתח עליון עד 160 ק"ו (עם שדות עד 300 מטר) 11 מטר.
  - בקו מתח על עד 400 ק"ו (עם שדות עד 500 מטר) 25 מטר.
- הערה**: במידה ובאזור הבנייה ישנם קווי מתח עליון / על בנויים עם שדות גדולים יותר, יש לפנות לחברת החשמל לישראל לקבלת מידע ספציפי לגבי המרחבים המינימליים המותרים.
- אין לבנות מבנים מעל כבי חשמל תת-קרקעיים ולא במרחק הקטן:
- מ- 3 מטר מכבלים מתח עליון עד 160 ק"ו.
  - מ- 1 מטר מכבלים מתח גבוה עד 33 ק"ו.
  - מ- 0.5 מטר מכבלים מתח נמוך עד 1,000 וולט.
- אין לחפור מעל ובקרבת כבלי חשמל תת-קרקעיים אלא לאחר קבלת אישור והסכמה מחברת החשמל.
- המרחקים האנכיים והמינימליים מקווי חשמל עד לפני כביש סופיים ייקבעו לאחר תיאום וקביעת הנחיות עם חברת החשמל.

פרק 4 - חתימות

בעל הקרקע:

תאריך: _____

יום עורך ומגיש התכנית:

רשות הטבע והגנים
מחוז צפון
עתיקות מגורים
תאריך: ג' תשרי תשס"ג
ג. הנ"ל מגידו, 230
לילה א.ו.

וועדה מקומית:

תאריך: _____

וועדה מחוזית:

תאריך: _____

שמורת טבע אירוס ביצה נוב: דברי הסבר

שמורת אירוס ביצה נוב ששטחה 763 דונם, נמצאת בדרום הגולן בין חיספין ונוב. הנחלים בדרום רמת הגולן מעטים, אורכם קצר. הרי הגעש הכבויים נמוכים ובעלי מדרונות מתונים. כיסויי הבזלת באדמה הוא דק – עשרות מטרים עומק בלבד. רוב השטח באזור הוא מישורי ושטחי החקלאות הם נרחבים בשל "ניקיון" האדמה מאבנים. השמורה, שגם היא מישורית, פרט לשתי שלוליות, היא אחו ביצתי, והיא מהשרידים הבודדים של צומח ביצות בשטחי הקרקעות העמוקות בארץ. נחל נוב עובר בשמורה וממנה הוא ממשיך לשלולית ממזרח לכביש הראשי, שם נחל נוב סכור ויוצר את מאגר חיתל. זרימת המים בשמורה היא תוצאה של משקעי החורף וכן ממעינות בעלי ספיקה נמוכה, אשר זורמים רק 4-5 חודשים בשנה.

מספר גורמים יוצרים באזור זה את השטח הביצתי:

- השטח הוא בעל שיפוע מתון מאוד.
- הניקוז בלתי סדיר.
- הקרקע החרסיתית תופחת במגע עם מים וגורמת להיווצרות קרקע אטומה לחלחול מים ובעלת ניקוז גרוע.
- משקעים רבים יחסית – 550 מ"מ בממוצע בשנה.
- זרימה עילית רבה המגיעה לאזור עקב מפגש ערוציו של נחל נוב.
- ערוצי נחל רדודים מאוד באזור זה, עובדה שגורמת להצפת השטח בעת שיטפונות.

הצפת האזור במים יוצרת מגוון של בתי גידול לחים:

- שטחי מים עומדים שעומקם רק מספר ס"מ.
- גומות רדודות מלאות מים שמסביבן קטעים יבשים.
- שלוליות עונתיות רדודות בעומק של 20-30 ס"מ.
- שתי בריכות עמוקות שעומקן 1-2 מ', המלאות מים לעיתים כל השנה.

הצומח בשמורה

שלושה סוגים של בתי גידול יש בשמורה:

1. בתי גידול של מים משך כל השנה – ובהם הצמחים: ברוניקת המים, עדשת מים גיבנת – גדלים עד סוף הקיץ.
2. בתי גידול לחים עונתיים, צורה של אחו מוצף לפרקים – ובהם הצמחים: אירוס הביצות, נרקיס מצוי, בן אפר מצוי.
3. בית גידול באדמה לא מוצפת – שם שולטת חברת הצומח העשבוני שאופיינית לדרום רמת הגולן ובו הצמחים: דודא רפואי, עירית גדולה, ומינים נדירים כמו: רומולאה סגלולית, דמסון כוכבני, נורית קושטא, צללית הדורה וכן אבי הארטישוק התרבותי – הקנרס הסורי.

בשמורה זו ישנה פריחה כל השנה:

בספטמבר – גרגיר נחלים ועדשת המים הגיבנת.

באוקטובר- נובמבר – סתוונית ירושלים וכרכומים ממינים שונים.

בדצמבר- ינואר – נרקיס מצוי ועירית גדולה.

בפברואר- מרץ – רומולאה סגלולית, אירוס הביצות, עיריוני צהוב ותורמוס ההרים.

באפריל- מאי – תלתן הביצות, שעורת התבור וחיתת הבר, היא אם החיטה, המקור לחיטה התרבותית!

ביוני- אוגוסט – שיח אברהם מצוי, כרפס הביצות, יינית חרוזה, כף צפרדע איזמלנית וקנרס סורי.

"אירוס הביצות – צמח נדיר, שתפוצתו העולמית מצומצמת ללוונט (הרצועה הצרה המשתרעת מהפינה הצפון מזרחית של הים התיכון ועד ישראל). בעבר גדל האירוס הזה, שפרחיו הצהובים חריגים בצבעם בין מיני האירוסים בישראל, גם בקרקעות כבדות ומוצפות מים בשרון, בעמק יזרעאל ובגליל התחתון. כיום נותר אירוס הביצות שם לפליטה רק באתרים בודדים והוא מצוי על סף הכחדה. בספרות הבוטנית על סוריה ולבנון ישנם דיווחים על הימצאותו גם שם, במיוחד ממזרח לגבול עם סוריה בגולן, אך שמירת הטבע בשטחים אלה היא אפסית וסביר שרוב האתרים שבהם דווח על הימצאות אירוס הביצות, במחצית הראשונה של המאה ה-20, הם כיום שטחים חקלאיים, ושהם נכחדו שם.

שמורת הטבע אירוס הביצות נוב, היא השטח היחיד בעולם בו מוגן האירוס הזה מהכחדה. האטרקציה הראשית בשמורת נוב, לתושבי האזור וגם ל"עולים לרגל" – הם הנרקיסים. הריכוז הצפוף הגדול בארץ של "מלך הביצה" – הנרקיס המצוי. כאן הנרקיסים פורחים באמצע החורף. כבר מרחוק אפשר להריח את ניחוחם הכבד של הנרקיסים האופף את האחו בימים בהם ה"אור עומד" (תופעה נדירה באזור סחוף רוחות זה). גם מי שעוצר את רכבו על הכביש הראשי יכול להתבשם בריחם המשכר של הנרקיסים. ברוב השנים חל שיא פריחת הנרקיסים במחצית השניה של חודש ינואר. שיא פריחת אירוס הביצות הוא באמצע חודש פברואר.

צמחים אחדים הגדלים בגולן תוארו לאחרונה על ידי החוקרים כמינים חדשים למדע. ב-1987 תואר על ידי פרופ' עוזי פליטמן מין חדש למדע – בקית הבזלת, אותה מצא יי עברי לראשונה ב-1980, באזור תל יוספון. הבקיה הזו נמצאת בשנים האחרונות גם באתרים אחרים בקרקעות הכבדות המוצפות לפרקים במים במזרח דרום הגולן. ב-1988 הבדיל אי' דנין את מין החותן הנפוץ בקרקעות בזלתיות בכל הגולן מהמין הקרוב (חותן קרדני) וסיווג אותו כמין חדש למדע – חותן בלאנש. ב-1992 זיהתה החוקרת השוודית ק' פרסון, כמין חדש למדע את הסתוונת המרהיבה, המוכרת לנו שנים רבות במרכז ובצפון הגולן בדגם המפוספס והמיוחד של פרחיה. סתוונת התשבץ כפי שאנו קוראים לה בעברית, קרויה בשמה המדעי לכבודה של פרופ' נעמי פיינברון, מראשוני הבוטנאים בארץ – FEINBRUNIAE – COLCHUCUM.

תיאור המינים החדשים למדע הביא לחיזוק העובדה הידועה כי הגולן הוא חבל ארץ שצמחייתו לא נחקרה דיה. בנוסף, התברר במהלך מחקר על המינים האנדמיים בישראל, כי קבוצה גדולה מתוכם אופיינית דווקא לקרקעות כבדות, לרוב נטולות גיר. קרקעות כאלה נפוצות בייחוד בגולן וברמות הבזלת של הגליל העליון המזרחי וגם בעמקים בכל רחבי הארץ, בהם הקרקע היא תוצר סחף ושטופה מגיר. הרשימה שערכתי כללה 27 מינים אנדמים לקרקעות כבדות, ומיד שמתי לב לכך שמינים אחדים מוכרים לי היטב, במיוחד מאחו נוב. יתרה מכך, חמישה מבין הצמחים – דבקה זנובה, טופח דביק, מרוות איג, מסרק ארצישראלי וצללית הדורה, הם גם צמחים אנדמיים וגם נדירים ביותר.

פרופ' עוזי פליטמן מכנה את אחו נוב "האחו האבולוציוני". מבחינת תהליך התפצלות ויצירת מינים חדשים זהו מיקרוקוסמוס "חס" ממש. אם עומדים בשקט ניתן "לשמוע" את חריקת גלגלי התהליך האבולוציוני בין עשבי האחו. זהו גם מקום מוצלח במיוחד ללמוד ולהבין את התופעות הללו, שהן התהליך הבסיסי המביא למגוון העצום של המינים הצומחים בעולם". (כהן עופר, אחו, אחו אין כמוך. ארץ הגולן 10.3.99).